

Л.О. ОСИПЕНКО (асистент кафедри філософії)

Запорізький національний технічний університет, Запоріжжя, Україна

l.osipenko777@gmail.com

МОДЕЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОГО ПРОЦЕСУ СКЛАДНИХ СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМ

В статті дається аналіз теоретичних підстав моделювання інформаційно-комунікативного процесу складних соціальних систем, що має велике значення для рефлексії зворотних зв'язків єдиного соціального організму. Аналіз направлений на те, щоб визначити сутність інформаційної аналітики, задачами яких є як інформаційно-структурні, так і інформаційно-допоміжні функції, направлені на упорядкування інформаційно-комунікативного процесу; виявлено напрями розвитку інформаційної парадигми, інфосфери та інформатизації, що мають велике значення для моделювання інформаційно-комунікативного процесу складних соціальних систем; розкрито методологічну базу інформаційно-комунікативного процесу складних соціальних систем; подано аналіз здійснення комунікацій у складних соціальних системах як процесу, необхідного для управлінської дії.

***Ключові слова:** інформація, інформаційно-комунікативний процес, інфосфера, моделювання, складна соціальна система*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями

Інформатизація (як процес і тенденція) відноситься до типу соціально діяльних систем, що іменуються соціотехнологічними. В сучасних умовах у якості найважливішого ресурсу економіки виступають наукове знання і інформаційні ресурси. Вся структура інформаційного суспільства розпочинає перебудовуватися у напрямку, який дозволяє найбільш ефективно працювати з інформацією. Пріоритети все більше зміщуються від власності і капіталів до наукових знань та інформації. В сучасному суспільстві суспільна значущість все більше ототожнюється з інформаційною значущістю. Суспільна влада і могутність все більше переміщуються не до власників грошей, а до власників інформації, які знають, як найбільш ефективно використати гроші у все більш ускладнюючій економіці. Інфосфера **в інформаційному суспільстві** визначається головною вартістю цивілізації і отримує статус домінанти міжкультурної комунікації. Поняття «інформаційно-комунікативні процеси», що виникло з 1990-х рр. поряд з поняттям «інформаційні процеси», - невід'ємний фактор розвитку теорії інформаційного суспільства, а також процесів глобалізації і віртуалізації, за умов яких розвиваються складні соціальні системи. Щоб інформаційно-комунікативні процеси складних соціальних систем працювали не проти організації, а на її благо і були конструктивними, важливо створити підконтрольну модель, у якій з максимальною ефективністю здійснювалися б контакти між різними суб'єктами інформації і комунікації, і в той же час ефективною була система

суб'єкт-суб'єктних і суб'єкт-суб'єктних відносин. Грамотно вибудувати її та використати в діяльності складних соціальних систем повинна допомогти інформаційна аналітика, задачами якої є як інформаційно-структурні, так і інформаційно-допоміжні функції, направлені на упорядкування інформаційно-комунікативного процесу, оптимізацію руху інформаційних процесів, збереження накопичених інформаційних ресурсів, вирішення ряду інших задач.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на яку спирається автор

Для нашого аналізу важливими є праці Р.Ф.Абдеєєва «Історія інформаційної цивілізації», роботи Г.Хакена, І.Пригожина. Дана проблема зумовлена необхідністю моделювання інформаційно-комунікативних процесів складних соціальних систем за умов потоків інформації та при техніко-інформаційних засобах, що збільшуються з неймовірною швидкістю. Саме тому сучасний етап розвитку практики моделювання, у тому числі комунікативного, характеризується значною диверсифікацією у відношенні поняття, функцій, класифікацій моделей і моделювання. Не випадково саме на інформаційному рівні людина задовольняє свої потреби в актуалізації, розкритті своїх талантів і здібностей, творчості, пізнанні і удосконаленні. Методологічні аспекти інформаційно-комунікативної раціональності, її обґрунтування у контексті сучасної філософської думки, практика комунікативного моделювання стали предметом наукових дискусій.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Проблемна ситуація

Інформаційна парадигма базується на наступному фундаментальному положенні: субстанцією різноманітних соціально-економічних явищ і процесів являється інформація. Різноманітні політичні, соціальні, психологічні, економічні явища (процеси) мають інформаційну природу чи інформаційно задану генетичну основу. Інформаційну природу має і інформаційна динаміка, і динаміка соціальних процесів. Інформаційне суспільство породило особливий просторово-часовий феномен, який являє собою небачену раніше інформаційну структуру, що називається **кіберпростором чи інфосферою**. Поняття «інформаційної сфери» безпосередньо зв'язано з уявленням про багатовимірність і багатоплановість інформації, форм і методів її виробництва, кодування збереження, перероблення і передавання, а також з визначенням ролі і місця людини у даному просторі. **Сутність інфосфери** розкривається через сукупність інформаційних процесів як результат конкретної діяльності людини, її здатності активно, цілеспрямовано реагувати на інформацію, яка поступає, постійно розширюючи зони свого сприйняття, виробництва і передачі знань. На думку багатьох авторів, **процес інформатизації** включає в себе три взаємопов'язаних процеси: 1) медіатизацію – процес удосконалення засобів пошуку і обробки інформації; 2) комп'ютеризацію – процес удосконалення засобів пошуку і обробки інформації; 3) інтелектуалізацію – процес

Осипенко Л.О., 2014

розвитку здатності сприйняття і породження інформації, тобто підвищення інтелектуального потенціалу суспільства, включаючи використання засобів штучного інтелекту. Інформатизацію суспільства у принципі слід трактувати як розвиток, якісне удосконалення, радикальне посилення за допомогою інформаційно-технологічних засобів когнітивних соціальних структур і процесів. Інформатизація повинна бути «зливою» з процесами соціальної інтелектуалізації, що істотно підвищує творчий потенціал особистості та інформаційного середовища. Інтелектуальна комунікація розуміється як обмін інформацією між індивідами через посередництво загальної для них знакової системи. Однією з найважливіших функцій соціальної інформації являється **комунікативна функція**, яка заключається в тому, що завдяки інформаційним процесам відбувається спілкування, зв'язок між людьми і колективами. При аналізі різноманітних проблем інформаційного суспільства ми визначаємо інформацію не як абстрактний, відчужений від людини феномен, а як атрибут свідомості, іманентно властивий живій особистості людини, яка володіє свободою вибору і творчою потенцією.

Мета статті – сформулювати теоретичні підстави моделювання інформаційно-комунікативного процесу складних соціальних систем, що має велике значення для рефлексії зворотних зв'язків єдиного соціального організму.

Дана мета реалізується в наступних задачах:

- визначити сутність інформаційної аналітики, задачами яких є як інформаційно-структурні, так і інформаційно-допоміжні функції, направлені на упорядкування інформаційно-комунікативного процесу;
- виявити напрями розвитку інформаційної парадигми, інфосфери та інформатизації, що мають велике значення для моделювання інформаційно-комунікативного процесу складних соціальних систем;
- розкрити методологічну базу інформаційно-комунікативного процесу складних соціальних систем;
- дати аналіз здійснення комунікацій у складних соціальних системах як процесу, необхідного для будь-якої управлінської дії, тому важливим є моделювання інформаційного процесу;

Дослідники вказують на багаточисленність міждисциплінарних підходів у вивченні питання інформаційно-комунікативного процесу, взагалі, та його моделювання для подальшого практичного використання в діяльності складних соціальних систем, зокрема. Аналіз джерел, що характеризують парадигми інформаційного впливу, семіотики як науки, такого напрями, як синергетика, і безпосередньо пов'язаних з розкриттям сутності понять «модель» і «моделювання», свідчить про багатовимірність даної теми та актуальність практики інформаційно-комунікативного моделювання складних соціальних систем в умовах стохастичності.

Методологія дослідження

Методологічна база аналізу інформаційно-комунікативного процесу складних соціальних систем на парадигмальному рівні може бути представлена трьома основними дослідницькими моделями: 1) класичний Моделювання інформаційно-комунікативного процесу складних соціальних систем

(механістичний, імперативний, суб'єкт-об'єктний); 2) некласичний (релятивістський, маніпулятивний, об'єкт-суб'єктний); 3) постнекласичний (синергетичний, діалоговий, суб'єкт-суб'єктний). Для нас надзвичайно плідною є остання модель постнекласична – синергетична, діалогова, суб'єкт-суб'єктна. Методологічним інструментарієм дослідження є соціально-інформаціологічний підхід, представлений наступними структурними складовими: 1) гуманістичною комунікативно-інформаційною концепцією соціальних відносин (А. Маслоу, В. Попов, Є. Прохоров, О. Соловйов); 2) суб'єкт-суб'єктною моделлю інформаційно-комунікативної взаємодії компонентів соціально-політичної системи сучасних процесів (Ю. Аверін, В. Єгоров, В. Стьопин, В. Романов); 3) суб'єкт-суб'єктною моделлю інформаційно-комунікативної взаємодії компонентів соціальної системи (Т.А. Ван Дейк, Дж. Маккнелі, Е. Басе); 4) теоретико-методологічними основами формування інформаційної політики (І. Лаптев, В. Попов, Є. Тавокін, А. Шевченко).

Обговорення проблеми

Якщо розуміти інформаційну аналітику та її субстрат (інформацію) як виробництво нового знання на основі переробки інформації з метою оптимізації прийняття рішень, то можна стверджувати, що в умовах сучасного розвитку комунікаційних каналів в усіх вузлах інформаційної інфраструктури складної соціальної системи концентруються, переробляються великі інформаційні потоки з метою прийняття соціально значущих управлінських рішень, в основі яких лежить та чи інша модель інформаційно-комунікативного процесу. Інформаційно-допоміжна природа інформаційної аналітики, що споріднює останню з іншими видами інформаційно-інфраструктурних, інформаційно-допоміжних служб, традиційно упорядковуючих інформаційні потоки, оптимізує і направляє інформаційні потоки, що забезпечують збереження накопичених інформаційних ресурсів, дозволяє виконати базову функцію щодо перетворення інформації: інформаційного згортання, консолідації великих інформаційних масивів у вигляді баз даних і банків та їх структурного упорядкування. Таким чином, активно оперуючи з інформаційними продуктами та послугами, інформаційна аналітика дозволяє виконати перш за все задачу якісно-змістовного перетворення інформації, функціонально пересікаючись у цьому плані з науковою (виробництво нового знання) та управлінською (розробка варіантів рішень, сценаріїв) діяльністю.

Інформаційна аналітика, спираючись на герменевтичні методи, тобто у широкому смислі – на інтерпретацію текстів, якщо останні трактувати універсально-інформаціологічно як документи, тексти, дані, повідомлення, а також на основі інтерпретації існуючих теорій, описів фактів, засобами інформаційного моделювання реальності, покликана виявити об'єктивні закономірності і тенденції, що означають певні рушійні сили чи механізми, тобто причинно-наслідкові зв'язки. Таким чином, створюється нове знання, яке може стати інформацією і в подальшому, через посередництво інформаційно-комунікативних каналів складних соціальних

систем, буде принесено новому споживачу. Але, перш ніж це відбудеться, повинна стати зрозумілою просторова організація інформації. Адже вона поряд з закономірностями просторової побудови інформаційно-комунікаційних систем є об'єктом вивчення інформаціології – загальнонаукового, теоретичного напрямку у сучасному уявленні репрезентації таких визначень, як функції, процес як організаційне середовище, інформація як стан процесу. Такий перехід передбачає як мінімум інформаціологічну компетентність, яка визначає розвиток модельованого процесу отримання і розповсюдження інформації, адекватної умовам інформаційно-комунікативної реальності. Найважливішою складовою інформаціологічної компетентності у свою чергу є інформаціологічно-комунікативна компетентність, яку можна розглядати як комплекс вмінь самостійно шукати, відбирати потрібну інформацію, аналізувати, організовувати, представляти, передавати її, моделювати і проектувати об'єкти і процеси, реалізовувати проекти, у тому числі у сфері людської діяльності.

Разом з тим, **інформаціологічна компетентність** представляє собою більш глибоке поняття, що відображає утвердження багатовимірного поняття інформації у статусі категорії поряд з матерією, енергією, простором і часом і проявляється у вигляді індивідуальної інформаційної картини світу у вигляді інтегративного образу інформаційно-комунікативної реальності як засобу інтелектуального створення світу. Інформаційно-комунікативні технології і, зокрема, глобальна мережа Інтернет, будучи невід'ємним атрибутом взаємодії як на неофіційному (побутовому), так і на офіційному рівнях, примушують переосмислювати підходи до моделювання процесу як інформаційного, так і комунікативного з врахуванням появи і стійкого функціонування віртуального простору. Тому при вивченні інформаційного середовища, інформаційних процесів, інформаційного поля, ускладненого проникненням віртуальних потоків, а також форумвання інформаційного простору важливо дотримуватися принципу єдності парадигм - «ньютонівської», синергетичної, рефлексивної, соціального психоаналізу, герменевтичної, феноменологічної, дискурсивної, лінгвістичної, психолінгвістичної тощо.

Здійснення комунікацій у складних соціальних системах – це процес, необхідний для будь-якої управлінської дії, тому важливим є моделювання інформаційного процесу. Правда, робота у цьому напрямку зустрічається з певними об'єктивними труднощами, тому що інформаційно-комунікативна система, будучи штучно сформованою, з однієї сторони, не завжди здатна адекватно передати сигнал по каналу зв'язку від джерела до споживача і гарантувати точне дешифрування (декодування), щоб отримувач мав тотожне уявлення про висхідний об'єкт. Для вирішення цієї зачі, як відмічає В.Д.Могилевський, необхідно застосувати як екстенціональний, так і інтенціональний підхід, технологію інтерпретації прийнятого повідомлення, а також фіксовані характеристики інформації (семантичну, семіотичну, аксіологічну), хоча і застосування всіх цих підходів не гарантує

Моделювання інформаційно-комунікативного процесу складних соціальних систем

успіх побудови системи. Крім формування тезаурусу, при моделюванні інформаційних процесів, розробці і здійсненні інформаційних технологій, важливо враховувати і поняття «національного коду» (В.Д.Попов). При моделюванні інформаційного процесу, який не може розвиватися відокремлено від комунікаційного, принципи моделювання якого були розглянуті В.Д.Могилевським про прогнозовану руйнацію структури у випадку розриву інформаційних каналів чи їх перезавантаження, використання недостатньо достовірної інформації чи дезінформації. Отже, при моделюванні інформаційно-комунікативного процесу, тобто «організації інформаційного обміну між елементами системи», важливо підкреслити циркулювання і передачу інформації через посередництво адекватного виду каналу типу сигналу. За умов теперішнього рівня розвитку можливості реалізації цієї задачі є безмежними.

Таким чином, інформація як передача і циркуляція всієї багатоманітності інформаційного простору людини лежить в основі нового інформаціологічного світогляду, що утверджує у свідомості людини нову єдину інформаціологічну картину світу як інтегративний образ інформаційно-комунікативної реальності – системи масової свідомості і психіки, щоб породжує систему більш високого порядку – інформаційні процеси. Його важливою особливістю на початку ХХІ століття є формування єдиного світового інформаційного процесу на основі мережі Інтернет, проникнення процесів інформатизації, глобалізації і віртуалізації у всі сфери економіки, створення міжнародного ринку інформації та управління. Такі фактори оточуючого нас світу не можуть не відобразитися на формуванні інформаціологічної компетенції, що вміщає у себе інформаційні поля різної міри складності, які у свою чергу можуть бути об'єднані в інформаційно-комунікативні процеси сформовані на основі відомих науково-методичних та організаційно-управлінських досягнень. Інформаційна парадигма, яка прийшла у сферу комунікацій з точних, природничих і прикладних наук у сполученні з іншими підходами (наприклад, синергетичними) дає можливість створювати моделі сучасного суспільства з його найскладнішими комунікаційними процесами. Проведений аналіз засвідчив, що створювати загальну «матрицю» всіх можливих підходів до вивчення інформаційно-комунікативного процесу складаних соціальних систем практично неможливо. «Матриця» може бути тільки багатовимірною і здатною дефрагментуватися, перебудовуватися у залежності від темпів, рівнів і якості «природженого» знання про комунікації, людську свідомість і світ.

Моделювання інформаційно-комунікативного процесу повинно враховувати, що фундаменталізація технологій моніторингу та аналітики потребує оперативності, багатофакторного охоплення реальності, необхідні для ефективного управління, передбачає скорочення проміжних рівнів моделювання систем, які управляються в інформаційних потоках, створення нових технічних засобів, що забезпечують пряме включення соціальної сфери в систему моніторингу. Дані заходи можуть стати вузлами майбутньої

Осипенко Л.О., 2014

глобальної інформаційної інфраструктури соціального регулювання, яка буде виконувати в інформаційному суспільстві функції соціального гомеостату, що забезпечує стійкий розвиток суспільства, оперативно діагностувати відхилення, негативні ситуації в управлінні складними соціальними системами в умовах стохастичності.

Саме ці функції є надзвичайно важливими для нового інформаційного режиму поряд з інтелектуалізацією інформаційного процесу, реалізація якого передбачає синтез управлінських та інформаційно-аналітичних технологій, які в подальшому можуть видозмінити характер і спосіб реалізації владних функцій, роль традиційних інститутів державної влади, демократичних процедур, в значній мірі підмінивши їх віртуальними соціальними технологіями. Подібна тенденція прослідковується і в наші дні, коли стали реальністю електронні вибори, інтерактивні опитування суспільної думки, моніторинг соціальних проектів, електронне спілкування через сайти Інтернету, що свідчить про активне використання членами соціуму засобів комунікації.

Кількісна і якісна еволюція існуючих тенденцій у сфері виробництва інформації і комунікативного обміну неминуче приводить до формування: 1) цілісного умовно-замкнутого циклу управління соціальною системою (об'єкт управління), проникнута висхідними датчиками комп'ютерного моніторингу; 2) телекомунікаційні канали – власне центри ситуаційного аналізу (реєстрації даних, які поступають, їх багатоаспектна обробка; 3) візуалізація виявлених в інформаційному масиві закономірностей; 4) інтерпретація цих даних за допомогою експертно-аналітичних технологій та природного інтелекту; 5) трансляція управлінських імпульсів (зворотний зв'язок) до управляючої соціальної системи; 6) потім новий цикл моніторингу (з врахуванням управлінських впливів). Екстраполюючи параметри і темпи прогресу у сфері комп'ютерних і телекомунікаційних технологій і техніки і всезростаючу віртуалізацію всіх сфер людської діяльності слід визначити інформаційну аналітику та інформаційний моніторинг як перспективні технології управління інформаційно-комунікаційним процесом складних соціальних систем у XXI столітті.

У нашому дослідженні розвиток інформаційно-комунікативного процесу складних соціальних систем пов'язаний з **поняттями «модель» і «моделювання»**. Практика моделювання інформаційно-комунікативних процесів складних соціальних систем отримала свій розвиток у зв'язку зі становленням інформації як такої. Один з наочних фактів інформаційної природи проявляється при аналізі понять комунікації, більшість з яких визначає комунікацію як передачу інформації, інформаційний обмін, інформаційний акт, інформаційний вплив, та інші операції, які мають справу з виробництвом інформації. В основі аналогічних висловлювань лежить той факт, що практика комунікативного моделювання зародилася з появою нових технічних засобів і перші моделі комунікації створювалися як комунікативні, тобто як такі, що демонструють механізм передачі інформації у просторі. Пізніше у практиці моделювання став відображатися Моделювання інформаційно-комунікативного процесу складних соціальних систем

комунікативний аспект, а комунікація стала виявлятися не тільки як механічна передача повідомлення, а, перш за все, обмін смислами. Як свідчить практика, у прикладному значенні моделювання дозволяє: стандартизувати інформаційно-комунікативні процеси, забезпечивши собі тим самим оперативні інформаційні зв'язки; організувати інформаційний обмін як по вертикалі, так і по горизонталі; створити структуру(систему) управління інформаційно-комунікативним процесом. Це сьогодні вкрай важливо, ьтому що у світі існують інформаційні потоки і процеси, які є багат шаровими, територіально різноманітними, як такі, що не мають кордонів з властивими ознаками інформаційної цивілізації.

Для складних соціальних систем стають питання моделювання інформаційно-комунікативних процесів в умовах стохастичності і доступу до використання мережевих структур та телекомунікаційних систем, що дозволить подолати специфічні особливості сучасної комунікативної ситуації і комунікативних процесів, що створюються під впливом певних умов. Тому тільки адаптація до науково-технічного прогресу дозволяє подолати специфічні особливості сучасної комунікативної ситуації і комунікативних процесів, що формуються під впливом певних умов інформаційного суспільства та переходу його до «суспільства знань», що відбувається у високорозвинутих країнах світу. У протилежному випадку мова про побудову єдиного інформаційно-комунікативного процесу зводиться до обговорення глибоких суперечностей та викликаних ними змін у комунікативній сфері сучасної соціальної реальності, що зіткнулася із зростаючими тенденціями глобалізації. Безперечно, що модель абстрактного інформаційно-комунікативного процесу як спрощений і навіть формалізований варіант включає в себе найбільш значимі характеристики, що викликають інтерес. Інформаційно-комунікативні технології займають сьогодні центральне місце в оновленні і реструктуризації всіх видів діяльності особливо в інформаційному суспільстві, що базується на особливостях комунікативних стратегій. Практика свідчить, що з впровадженням нових інформаційних технологій відбувається формування нової структури суспільства, а саме мережевої. М.Кастельс вважає, що саме мережі складають нову соціальну морфологію сучасних суспільств, а розповсюдження мережевої логіки у значній мірі впливає на протікання всіх процесів, пов'язаних з виробництвом, культурою, владою, електронним урядом і навіть повсякденним життям, що привело до появи терміну «інформаційний режим».

Сутність поняття «інформаційний режим» приводить до якісно нового рівня інтелектуалізації інформаційно-комунікативного процесу(ноосфери), необхідного для вироблення управлінських рішень для формування суспільства стійкого розвитку, підвищення міри його ноосферності. Мета інтелектуалізації суть створення системи такого виробництва і передачі на входи управлінських блоків соціуму смислосмістовної інформації, що максимально відповідає задачі формування і прийняттю управлінських рішень ноосферного виміру. Інтелектуалізація інформаційно-

комунікативного процесу складних соціальних систем в умовах стохастичності здійснюється при наступних умовах: 1) оптимальній структуризації світового інформаційного процесу за рахунок упорядкування глобальної інформаційної структури; 2) інтеграції і структуризації світових інформаційних ресурсів; 3) власне інтелектуалізації інформаційних потоків та процедур переробки інформації. На всіх точках пересічення інформації інформаційних потоків повинні бути створені вузли інтелектуальної переробки інформації, що формують інтелектуалізовано середовище, що потребує створення відповідної інфраструктури інформаційно-комунікативного процесу. Прототипом інфраструктури інформаційно-комунікативного процесу складних соціальних систем слід вважати центри ситуаційного аналізу (ЦСА), тобто служби, що сполучають своїй діяльності інформаційний моніторинг природних, техногенних процесів складних соціальних систем, що забезпечують поточний контроль за динамікою соціальної сфери (спостереження за змінами тих чи інших параметрів, виявлення їх відхилень від штатних ситуацій, прогнозування і моделювання їх розвитку), інформаційний аналіз виявлених у процесі проведення моніторингу закономірностей, розробка сценаріїв управління критичними проблемними ситуаціями у сфері управління.

В умовах все зростаючих темпів інформатизації суспільства велику роль відіграє семіосфера інформаційно-комунікативного процесу, яка націлена на підвищення культури його протікання, тому, на нашу думку, моделювання інформаційно-комунікативного процесу складних соціальних систем без врахування у ньому знаку та його ролі у цих процесах, буде некоректним, так як в основі будь-якої комунікації лежать знакові процеси. Тому в цьому випадку може допомогти семіотика як комплекс теорій, які вивчають властивості знакових систем – від найпростіших до формалізованих мов математичної лінгвістики і логіки. Семіотичні процеси як знакові системи пов'язані з трьома семіотичними традиціями в науці – Ч.Пірса, Ф.де Соссюра, Г.Фреге. Дослідження цих авторів засвідчили становлення семіотики як науки, і якій виокремлюють: 1) синтактика, тобто знакові системи, що досліджуються структурно з точки зору їх синтезу); 2) семантику, яка досліджує смисл і значення конструкцій формалізованої мови; 3) прагматику, яка розглядає відношення споживача знакової системи до самої системи. Вищеперераховані категорії семіозису визначили кількість і характер знакових каналів трансляції інформації у структурі інформативно-комунікативного процесу. В умовах все зростаючої інформатизації прогресу аналіз саме семіосфери дозволяє достатньо об'єктивно оцінювати стан інформаційно-комунікативного процесу як системи.

Саме тому інформаційно-комунікативне моделювання складних соціальних систем являється результатом упровадження інформаційних технологій в управлінську діяльність і тому потребує удосконалення інформаційно-знакової динаміки в її синхронічному і діахронічному аспектах, залучення до інформаційно-комунікативного процесу семіотичного, синтаксичного та прагматичного вимірів семіозису,

розпізнавання об'єктивного і суб'єктивного смислу інформації. Не володіючи функціональними властивостями складних соціальних систем, неможливо реалізувати інформаційну взаємодію всіх елементів, втілити у них інформаційність, яка сполучає у себе як методи втілення інформаційної сутності сигналів, так і способи кодування повідомлень, що передаються. Крім того, слід враховувати і широту розповсюдження інформаційних продуктів та послуг. Викликає тривогу і те, що істотною проблемою в інформаційно-комунікативному процесі складних соціальних систем та підвищенні ефективності функціонування складних соціальних систем в умовах стохастичності необхідно подолання комунікативної ентропії. Сучасний інформаційно-комунікативний процес є нестабільним, плинним феноменом, який зводиться до наступного: 1) в цьому процесі співіснують звернені один до одного суб'єкти і об'єкти в контексті їх процесуальності, динаміки, незавершеності; 2) управлінські кадри не в змозі пояснити причинно-наслідкові зав'язки інформаційно-комунікативного процесу як такого; 3) комунікаційні шуми та комунікаційна ентропія впливають на «аудіовізуальний ландшафт» складної соціальної системи. В ідеалі він є складним, включає і державні інституції, і суспільний сектор, і локальний та регіональний компоненти, які розвиваються в умовах глобального інформаційного суспільства. Саме інформаційно-комунікативні структури складної соціальної системи відіграють універсально-інтегруючу роль в об'єктивному розширенні та ускладненні соціального простору, виявленні властивостей багаторівневості, нелінійності, неоднорідності. Інформаційно-комунікативні структури складної соціальної системи володіють комплексом інваріантних характеристик, сполучення яких може як послабляти, так і підсилювати ціннісну домінанту і гуманістичний зміст сучасних комунікативних форм і засобів. Розвиток та удосконалення інформаційно-комунікативних структур у системі взаємодії можливо лише за підвищення комунікативної культури учасників процесу управління інформацією і комунікацією. У процесі моделювання інформаційно-комунікативного процесу складних соціальних систем повинен бути включеним дискурс суб'єктів у відкритій системі, що розвивається. Як засвідчив аналіз, інформаційно-комунікативні процеси є різноманітними, отже, необхідна їх систематизація з виділенням домінантних процесів, на основі релевантної методологічної бази, якою може стати постнекласична методологія, яка відкриває можливості дослідження нелінійної динаміки складних відкритих систем, до яких відносяться і соціокультурні системи. Тому побудова інформаційно-комунікативного процесу передбачає аналіз владних, інформаційних і комунікативно-психологічних аспектів прийняття рішень, направлених у кінцевому рахунку на вирішення задач якісного соціального управління. Однією із складових інформаційно-комунікативного процесу являється інформаційна аналітика, яка, спираючись на наукове знання, загальні закономірності, частіше всього має справу з феноменологією буття, здійснюючи логіку фактів і подій, прогнозуючи їх розвиток з врахуванням не тільки узагальнених типових

параметрів, алей й цілого спектру фактів, включаючи суб'єктивно-особистісні, випадкові впливи, а також свідомі акції конкуруючих сил, протиборство інтересів, активне втручання соціальних технологій. Істотну роль при цьому відіграє і фактор часу, так як виробництво наукового знання здійснюється у тому специфічному режимі часу, який диктується непередбачуваністю, евристичних процесів людського інтелекту, логікою і темпами наукового дискурсу. Іншими словами, інформаційна аналітика працює у режимі реального часу - часу життєдіяльності своєї предметної сфери (політики, економіки, бізнесу) і у відповідності з темпами необхідних управлінських реакцій на динаміку подій, що відбуваються у даній сфері. Завдяки цьому все більше аналітичних задач вирішається у режимі прямого інформаційного моделювання і спостереження за сферою управління. Тому без відповідної уваги до розвитку інформаційного суспільства реалізувати ідею побудови єдиного інформаційно-комунікативного процесу складних соціальних систем є неможливим.

Висновки

Вирішення проблем моделювання інформаційно-комунікативного процесу в умовах сучасних реалій потребує нового якісного рівня осмислення суб'єкт-об'єктних відносин, пошуку нових комунікативних технологій у системі соціальної взаємодії всіх учасників процесу. Проблеми інформаційно-комунікативного процесу складних соціальних систем зводяться до упровадження ефективних комунікативних засобів, технологій, комунікативної поведінки. Виділення різних типів, видів, форм комунікації і комунікативних структур проводиться по різним царинам у відриві від один одного і не дає можливості розглянути складну соціальну систему, що діє в умовах стохастичності, як єдину цілісну систему. Все це говорить про підтвердження нашої гіпотези, що в сучасних умовах ще недостатньо розкрита роль комунікативних структур в інформаційному потоці, на який мають вплив глобалізаційні процеси, не сформована теорія єдиного цілісного інформаційно-комунікативного процесу з високою мірою узагальнення, що володіє високим потенціалом, який ще не розкритий в сучасних умовах державотворення.

Список використаної літератури

1. Мокий В. С., Жамборова А. О., Шегай О. Е. Метод информологического анализа. – М.: Новый центр, 1998. – 104 с.
2. Новая постиндустриальная волна на Западе: Антология / Под. ред. В.Л. Иноземцева. – М.: Academia, 1999. – 640 с.
3. Попов В.Д. Информациология и информационная политика. – М.: РАГС, 2005. – 120 с.
4. Матурана У. Биология познания. / Перевод с англ. Ю. М. Мешенина. Язык и интеллект. Сб. /Пер. с англ. и нем. /Сост. и вступ. ст. В. В. Петрова. – М.: Издательская группа «Прогресс», 1996. – 416 с.
5. Матурана У, Франциско В. Древо познания. / Перевод с англ. Ю.А. Данилова. – М.: Прогресс-Традиция, 2001. – 224с.
6. Автопоезис соціальних систем: монографія / за науковою ред.В.П.Беха / В.П.Бех; Мін-во освіти і науки; Нац. пед. ун-т імені М.П.Драгоманова. - К.: Вид-во імені Моделювання інформаційно-комунікативного процесу складних соціальних систем

М.П. Драгоманова 2010.- 746с

7. Постмодернизм. Энциклопедия / Под ред. Грицанова А.А., Можейко М.А. - Минск: Интерпрессервис: Книжный дом, 2001. – 1040 с.

8. Сляднева Н.А. Информационно-аналитическая деятельность: проблемы и перспективы // Информационные ресурсы страны. – 2001. - № 2. – С. 14 – 21.

9. Тухватулина Л.Р. Роль коммуникативного пространства в деформациях культуры / Автореферат.- Томск, 2006. – 26 с.

10. Шевченко А.В. Особенности взаимодействия государства и прессы в России // СМИ: состояние и тенденции развития. – М.: РАГС, 2001. – С. 4 - 24.

11. Ячков А.В. Информационно-коммуникативные технологии в политической системе / Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук. – М., 2006. – 134 с.

12. Попов С.М. Зворотний зв'язок у парадигмі саморегуляції соціальних систем / С.М.Попов //Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: Філософські науки. / Гол. ред. В.С.Пазенок. - К.: КУТЕП, 2011. Випуск 9.- 319с. - С.86-107.

13. Попов С.М. Соціально-філософська рефлексія системної методології управління / С.М.Попов // Мультиверсум: Філософський альманах. - Київ, 2011. - С.18-28.

REFERENCES

1.Moky V.S. Zhamborova A.O. , Shegay O.E. Informlogical method of analysis . - M.: The new center , 1998 . – 104 p .

2. The new wave of post-industrial West : An Anthology / Edited by VL Inozemtseva . - Moscow : Academia, 1999 . – 640 p .

3.Popov V.D. Information science and information policy . - Moscow: RAGS 2005 . – 120 p .

4.Maturana W. Biology of cognition. / Translated from English . M. Meshenina . Language and intelligence. Collection / Translation from English and German / Compiled and introductory article VV Petrov. - Moscow: Publishing group "Progress" , 1996 . - 416

5. In Maturana , Francisco V. The Tree of Knowledge . / Translated from English Y.A. Danilova . - Moscow: Progress- Tradition, 2001. – 224p.

6. Avtopoezys social systems: monograph / edited by scientific V.P.Beha / V.P.Beh; Ministry of Education; National Pedagogical University Dragomanov. - K.: Publisher Dragomanov 2010. – 746p.

7. Postmodernism. Encyclopedia / Edited Gritsanova A.A., M.A. Mazhejka - Minsk: Interpresservis: Book House, 2001. - 1040.

8. Slyadneva N.A. Informational and analytical work: problems and prospects / / Information resources of the country. - 2001. - № 2. - P. 14 - 21.

9. Tukhvatulina L.R. Role in the communication space deformations culture / Abstract. - Tomsk, 2006. – 26p.

10.Shevchenko A.V. Features of interaction between government and the press in Russia // Media: state and development trends. - Moscow: RAGS 2001. - P. 4 - 24.

11. Yachkov A.V. Information and communication technologies in the political system / Dissertation for the degree of candidate of political sciences. - M., 2006. – 134 p.

12.Popov S. Feedback on the paradigm of self-regulation of social systems / S.M.Popov // Scientific Proceedings of Kyiv University of Tourism, Economics and Law. Series: Philosophy. / Chief Editor V.S.Pazенок. - K.: KUTEL, 2011. Issue 9. - 319s. - P.86-107.

13.Popov S. Social and philosophical reflection system management methodology / S.M.Popov // Multiversum: Philosophical Almanac. - Kyiv, 2011. - P.18-28.

Л.А.ОСИПЕНКО (ассистент кафедры философии)

Запорожский национальный технический университет, Запорожье, Украина

МОДЕЛИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАТИВНОГО ПРОЦЕССА В СЛОЖНЫХ СОЦИАЛЬНЫХ СИСТЕМАХ

В статье дается анализ теоретических оснований моделирования информационно-коммуникативного процесса сложных социальных систем, который имеет большое значение для рефлексии обратных связей единого социального организма. Анализ направлен на то, чтобы определить сущность информационной аналитики, задачами которой есть как информационно-структурные, так и информационно-вспомогательные функции, направленные на упорядочение информационно-коммуникативного процесса; выявлены направления развития информационной парадигмы, инфосферы и информатизации, которые имеют большое значение для моделирования информационно-коммуникативного процесса сложных социальных систем; раскрыто методологическую основу информационно-коммуникативного процесса сложных социальных систем; представлен анализ осуществления коммуникаций в сложных социальных системах как процесса, необходимого для осуществления управленческого действия..

Ключевые слова: информация, информационно-коммуникативный процесс, инфосфера, моделирование, сложная социальная система

L.OSYPENKO (Assistant Department of Philosophy)

Zaporizhzhya National Technical University, Zaporozhye, Ukraine

MODELING OF INFORMATION AND COMMUNICATION PROCESS COMPLEX SOCIAL SYSTEMS

This paper analyzes the theoretical bases of modeling information and communication process complex social systems, which is important for reflection feedbacks single social organism. The analysis purports to determine the nature of information analytics tasks which are both information- structural and informational support functions aimed at organizing information and communication process; identify areas of information paradigm infosphere and Information, which are important for modeling the information and communication process complex social systems; Methodological basis of information and communication process complex social systems; date of analysis for communication in complex social systems as a process necessary for any administrative action for which important information modeling process. The article observed that information analyst ought to help you to build information and communication process , tasks which are both information- structural and informational support functions aimed at organizing information and communication process, optimizing traffic information processes , saving the accumulated information resources , troubleshooting number of other tasks. The essence of the infosphere is revealed through a set of information processes as a result of a particular human activity, its ability to actively and purposefully respond to information coming constantly expanding area of perception, production and transfer of knowledge. It reveals that the implementation of communications in complex social systems - a process necessary for any management action, so important information modeling process. Work in this direction is found with some objective difficulties, so that information and communication system being artificially formed are not always able to adequately transmit a signal over a communication channel from the source to the consumer and to ensure accurate decoding (decoding) that the recipient had identical idea about rising object. The analysis that when modeling information and communication process, that the information sharing between the elements of the system, it is important to emphasize the circulation and transmission of information through the adequate type of channel signal type. Given the current level of the feasibility of this task is endless. Determined that modern information and communication

process is unstable, changeable phenomenon that is as follows: 1) co-exist in the process turned to each other subjects and objects in the context of procedural , speakers, incompleteness ; 2) managerial personnel fail to explain the causal ties information and communication process itself ; 3) communication noise and affect the communication entropy " audiovisual landscape" complex social system. This more analytical tasks solved mode direct information modeling and monitoring the management sphere. Therefore, without proper attention to the development of the information society to realize the idea of building a unified information and communication process complex social systems is impossible. It is concluded that the confirmation of our hypothesis that in modern conditions has not disclosed the role of communication in the information flow structures , which have the effect of globalization , not theory formed a single coherent information and communication process with a high degree of generalization that has a high potential, not yet discovered in modern conditions of state.

Key words: information, information and communication process infosphere, modeling , complex social system

Стаття надійшла до редколегії 01.04.14

Прийнята до друку 05. 04.14